

8/16

11/6

Kvinnor fick ordnar för första gången

i förgår, då det obligatoriska massdekorerandet ägde rum. Utdelningen skedde självfallet efter konventionella principer, så att exempelvis en hovdam tilldelades den högsta graden av den orden som främst är avsedd att uppmuntra intellektuell verksamhet, medan berömda forskare fick nöja sig med de lägsta graderna av samma utmärkelse. Detta är i sin ordning — det gäller inte att premiera förtjänsten, utan att markera den sociala ställningen — och borde rimligen bidra att göra hela saken löjlig. Ötrevligt är emellertid att kvinnorna, delvis på egen begäran, nu dragits in på en av de fåfångans marknader där de hittills inte varit verksamma; kvinnlig ironi inför karlar-nas ordensprakt har varit ett uppriskande inslag. Glädjande är att narraktigheten inom detta kön tycks vara relativt begränsad vad det nya fältet för dess exponerande beträffar. I det hela har de kvinnor som närmast måste ha kommit i fråga — t. ex. Kerstin Hesselgren, Karin Kock — tydligen sagt nej, ett gott föredöme för tveksamma snobbar av båda könen.

Rysslands enda demokratiska val

Bolsjevikisk agitation bland ryska bönder inför novembervalen 1917. Målning av David Sterenberg.

DEN REGIM som kom till makten i Ryssland genom marsrevolutionen 1917 såg som sin främsta uppgift att genomföra demokratiska val. Alla myndiga män och kvinnor fick rösträtt — och deras röster skulle väga lika, till skillnad från de vid dumavalen utsardömet tillämpade systemer. Men det dröjde länge innan valeskulle äga rum; blott att upprätt valjarlistor i det desorganiserade och krigande Ryssland var en väldig administrativ uppgift. Då valen äntligen kom till stånd, i slutet av november, hade bolsjevikerna redan med våld erövrat statsmakten; de hade emellertid suttit vid makten endast tre veckor, och deras möjligheter att öva på tryckning och beskära den reella valfriheten var begränsade.

Den enda ingående redogörelsen för dessa märkliga val har först nyligen publicerats; den är utarbetad av en amerikansk forskare (Oliver Henry Radkey, *The Election to the Russian Constituent Assembly 1917*, Harvard University Press, 2:50 dollar) som genomgått tillgängligt material vid arkiv inom och utom Ryssland. Så långt det för närvarande lär vara möjligt har Radkey fyllt en av de stora luckorna i samtidens politiska historia.

Bland de många vid valen uppträdande partierna är några få de ojämförligt viktigaste. Marxismen företräddes av två riktningar: mensjevikerna — närmast motsvarande de radikala socialdemokratiska riktningarna i Österrike, Norge och Schweiz — som i demokratin såg vägen till socialism; bolsjevikerna, som syftade till proletarietets diktatur och allmän socialisering, men förde valpropagandan under parollerna om omedelbar fred och konfiskation av godsägarnas jord till böndernas förmån. Den inhemska ryska radikalismen eller socialismen hade sitt fäste i det socialrevolutionära

partiet, som vädjade till bönderna med sina krav på att kronans och godsägarnas jord skulle överföras till bykommunerna; liksom mensjevikerna var socialrevolutionärerna principiella demokrater. Det främsta borgerliga partiet var de konstitutionella demokraterna (kadetterna), som förenade en liberalism av västerländskt snitt med utpräglat nationella tendenser.

Härtill kom ett otal partier som företrädde skilda nationaliteter och religioner (ukrainare, armenier, judar, muhammedaner osv.).

Enligt Radkeys undersökning avgavs nära 42 miljoner röster. Att bestämt fixera partiernas röstetal är omöjligt, då bilden förvirras av skilda blockbildningar samt kombinationer av religiösa och nationella särkrav med allmänt sociala och politiska syften. Klart är att de antisocialistiska partierna på sin höjd nådde 3,5 miljoner röster, varav flertalet tillföll kadetterna. I det egentliga Ryssland fick socialrevolutionärerna nära 16 miljoner, bolsjevikerna nära 10 miljoner, mensjevikerna 1,4 miljoner, medan de borgerliga tillsammans stannade vid omkring 3,2 miljoner; särskilt socialrevolutionärerna fick i andra områden betydande tillskott, främst i Ukraina. I det hela kan beräknas att socialrevolutionärerna fick klar absolut majoritet bland de röstande, medan bolsjevikerna stannade vid omkring 25 procent. Det bör understrykas att de traditionella utsagorna om de ryska böndernas trohet mot tsaren och kyrkan eftertryckligt dementerades genom valet; de klart konservativa och ortodoxa partierna saknade all värvande kraft.

I sina huvuddrag är dessa resultat förut kända. Den intressantaste kompletteringen ger Radkey genom en redogörelse i detalj för ställningen inom skilda valdistrikt. I de rena jordbruksdi-

strikten var socialrevolutionärerna dominerande; i provinsen Kursk, typisk för den svarta jordens område, fick partiet 85 procent av rösterna, liksom i provinsen Tomsk i Sibirien. I storstäderna Petrograd och Moskva var däremot bolsjevikerna det starkaste partiet, med kadetterna som svåraste konkurrenter; av 765.000 röster i Moskva gick 366.000 till bolsjevikerna, 264.000 till kadetterna, endast 62.000 till de socialrevolutionära. Inom armén stod bolsjevikernas styrka i direkt korrelation till närheten till huvudstaden och industridistrikten. På nordvästfronten hade partiet två tredjedelar av rösterna, på sydvästfronten var det något svagare än socialrevolutionärerna, på de rumänska och kaukasiska fronterna var det sistnämnda partiet det utan jämförelse starkaste. Inom flottan rådde samma förhållande: i Östersjön stod bolsjevikerna 3:1, i Svarta havet 1:2.

En annan iakttagelse av stort intresse är att socialrevolutionärerna, centerpartiet, i en rad städer gick tillbaka under loppet av år 1917, medan de båda mera extrema partierna, bolsjevikerna och kadetter, gick framåt. Vid kommunalvalet i Moskva i juni, exempelvis, fick socialrevolutionärerna 375.000, bolsjevikerna 75.000 och kadetterna 109.000 röster; i november var motsvarande röst-siffror som nämnt 62.000, 360.000 och 264.000. Radkey ser i denna utveckling ett tecken på väljarnas tendens att gå till ytterlighetsriktningar under tider av revolutionär kris.

Var valen fria? Svaret kan inte bli entydigt; på vissa håll förekom starka påtryckningar eller terroraktioner, men flertalet väljare torde ha röstat obundet. Valet "var långt ifrån mönstergillt, men det var visst inte en fars". Visste väljarna vad de gjorde? Denna fråga, som för övrigt alltid kan uppställas, måste besvaras med än större tveksamhet än den nyss berörda. Att väljarna var vida mindre kunniga och politiskt medvetna än i de västerländska demokratierna faller av sig självt; de flesta kunde inte läsa och skriva. Att av närbelägna byar stundom en var kompakt bolsjevikisk, en annan lika kompakt socialrevolutionär tyder på att oreflekterad röstning i flock förekom. På vissa håll klagade bönderna rent av över att de inte fått instruktioner för röstningen; "Varför talade man inte om för oss, stackars okunniga människor, hur vi skulle rösta?" Ett par medelmåttiga, men av ingen motsagda agitatorer kunde med lätthet bestämma röstningen inom ett stort område. Valdeltagandet var ganska högt, särskilt på landsbygden — där man ofta gick man

ur huse som vid en folkfest — men detta säger inte mycket om insikten i de frågor det gällde. Så mycket är dock klart att massan av folket krävde radikala reformer, särskilt i fråga om jordäganderätten; godsägarnas och prästernas försök att ta ledningen misslyckades totalt.

Den konstituerande församlingen sammanträdde den 18 januari 1918; av 601 representanter beräknas 338 ha varit socialrevolutionärer och 156 bolsjevikerna. Tvist uppstod genast mellan församlingen och Lenins regering, och församlingen kördes i väg.

Några synpunkter, som Radkey inte själv närmare utvecklar, inställer sig omedelbart inför hans undersökning. Bolsjevikerna var i minoritet, men deras ställning var likväl stark. Partiet var dominerande eller i varje fall mäktigt i storstäderna och industridistrikten, i centrum av Ryssland och inom de mest talrika och slagfärdiga militära förbanden; i de följande inbördeskrigen profiterade man av dessa förhållanden, inte minst av att man stred på den inre linjen. Men partiet var starkt också därför att den stora massan av befolkningen var okunnig och obestämmd; röstningen på de socialrevolutionära betydde knappast ett mera fixerat politiskt ställningstagande, och de små borgerliga partiernas anhängare — den fåtaliga över- och medelklassen — kunde utan stora svårigheter undertryckas eller likvideras. Partiet kunde också med visst fog — i överensstämmelse med av Lenin redan utformade teorier — betrakta sitt valde såsom överensstämmande med folkmajoritetens "verkliga", om också inte vid valen klarlagda, vilja. Var inte de snabba omkastningarna, den allmänna osäkerheten, ett bevis för att en stark statsmakt i själva verket snabbt skulle nå allmänt godtagande, om än inte en positiv och entusiastisk anslutning? Och framför allt: visade inte röstningen i första rummet att det stora flertalet krävde en hård jordreform, och kunde det därför intet antas att förverkligandet av parollen om "fred och jord" skulle skapa den majoritet som man vid maktövertagandet ännu inte lyckats uppnå?

I flera hänseenden erinrar 1917 års val om valen i Frankrike 1848. En plötslig och oerhörd utvidgning av rösträtten, okunniga och politiskt oskolade väljare, en väldig majoritet av jordbrukare, snabba skiftningar inom väljarkåren, mottaglighet för primitiv och hänsynslös propaganda. I det ena fallet vann den redan upprättade diktaturen jordbrukarna genom expropriationer och jordutdelning; i det andra fallet blev den av Ludvig Napoleons val till president bebådade diktaturen ett medel att bevara det bestående, och de självägande bönderna blev regimens fäste.

HERBERT TINGSTEN